

Franciszek Greniuk. *Teologia moralna w swej przeszłości*.  
Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu 2006 ss. 235.

Historia, ciągle odkrywana na nowo jako nauczycielka życia, staje się też ożywczą dziedziną dla naukowców, którzy widzą w niej fascynujący przedmiot badań. Wieloletnie zainteresowania księdza profesora Franciszka Greniuka historią teologii zaowocowały wieloma publikacjami oraz stworzeniem lubelskiej szkoły dziejów teologii moralnej uwieńczonej powołaniem Katedry Historii Teologii Moralnej na Wydziale Teologii KUL. Ks. Greniuk wypracował metodologię rozpraw naukowych z tego zakresu i wykształcił grono uczniów. Jednym z owoców pracy naukowej Profesora jest publikacja *Teologia moralna w swej przeszłości* wydana własnym sumptem w Sandomierzu.

Książka jest zbiorem kilku artykułów publikowanych już w innych miejscach oraz nowych tekstów, które były przedmiotem wykładów w ramach Sekcji Teologii Moralnej KUL. Szeroki zakres problematyki dotyka prawie wszystkich okresów z dziejów teologii moralnej. Ciekawe uzasadnienie konieczności podejmowania takich badań zostało zawarte w rozdziale pierwszym, który ma charakter metodologiczny i przeglądowy. Autor powołując się na Häringa wskazuje na historię jako pomoc w lepszym zrozumieniu teraźniejszości, zwłaszcza w sytuacji gwałtownych przemian i przewartościowań. Doceniając wpływ historii na rozwój teologii ks. Greniuk analizuje uwarunkowania dziejowe, które doprowadziły do powstania teologii moralnej jako samodzielnej dyscypliny.

Kwestia autonomizacji teologii moralnej była od dawna przedmiotem zainteresowań ks. Greniuka. Poświęcił temu zagadnieniu obszerny artykuł, który stanowi drugi rozdział książki. Kontynuacją tych rozważań jest rozdział trzeci, zawierający nigdzie nie publikowany tekst o mało znanym w Polsce okresie dziejów teologii moralnej obejmującym XVII wiek. Na tle sytuacji w teologii moralnej, naznaczonej osiągnięciami wielkich moralistów jezuickich okresu *Institutiones morales*, imponująco prezentują się dokonania polskich autorów tworzących podręczniki i monografie teologicznomoralne w XVI i XVII wieku. Ks. Greniuk nazywa ten okres w polskiej teologii wiekiem złotym i poświęca mu obszerne studium wypełnione szczegółowymi danymi o autorach i ich dziełach.

W nurcie zainteresowań europejską teologią moralną mieszczą się rozważania zawarte w rozdziale piątym, obejmujące prezentację okresu oświecenia. W tym czasie rozwinęły się nurty teologii jezuickiej w podręczniku *Theologia Wirceburgensis* oraz

karmelitańskiej w postaci *Theologia Salamanticensis*. Bardzo istotny był też nurt józefinizmu, zaznaczającego się w teologii nastawieniem na wykorzystanie tej dziedziny w służbie państwu i owocującego specyficznymi podręcznikami oraz zreorganizowaniem studiów teologicznych. Wiek XIX, mało obecny w polskich publikacjach z zakresu historii teologii, charakteryzuje się wpływem romantyzmu oraz odnową biblijną. Badania ks. Greniuka nad tą problematyką mają walor pionierski i są jednym z nielicznych opracowań w Polsce. Ostatni rozdział książki został poświęcony nurtowi chrystocentryzmu w teologii moralnej. Autor omówił w nim wiodące idee teologiczne w podręcznikach różnych moralistów ze szczególnym zwróceniem uwagi na ideę Ciała Mistycznego.

Rozważania zawarte w książce *Teologia moralna w swej przeszłości* obejmują tylko niektóre okresy z dziejów teologii moralnej. Trzeba jednak pamiętać, że ks. Greniuk opublikował już wcześniej studium o Tomaszu Młodzianowskim oraz szeroko przebadał nurt alfonsjanizmu i neotomizmu. Poświęcił też wiele uwagi przemianom posoborowym w XX wieku. Recenzowana pozycja wpisuje się we wcześniejsze dokonania Ks. Profesora i je dopełnia, stanowiąc jakby spinającą klamrę. W ten sposób polski czytelnik, sięgając do prac Ks. Greniuka, może dotrzeć do prawie wszystkich okresów z teologii moralnej. Warto dodać, że Historyk z Lublina umiejętnie łączy refleksje nad teologią w świecie z prezentacją dokonań moralistów polskich. Jego rozważania są źródłowe i konkretne. Bezstronny w ocenach i wstrzeźliwy w komentarzach, Ks. Greniuk potrafi jednak wskazać walory i niedociągnięcia różnych autorów i ich prac. Ukształtowany w tradycji tomistycznej ma predylekcję do podkreślania walorów tego nurtu w teologii. Widać też otwarcie na odnowę po Soborze Watykańskim II, w której wprowadzanie Ks. Greniuk był aktywnie zaangażowany.

Najnowsza pozycja Ks. Profesora jest adresowana do historyków teologii moralnej i studentów tej dyscypliny teologicznej. Zawiera jednak wiele użytecznych informacji potrzebnych do zrozumienia przeszłości i może stanowić interesującą lekturę dla wszystkich zainteresowanych dziejami refleksji etycznej. Ciekawe analizy przemian i wskazywanie na pewne prawidłowości zachodzących procesów może pomóc w lepszym rozumieniu aktualnych wyzwań moralnych.

*Andrzej Derdziuk OFMCap*  
*Instytut Teologii Moralnej KUL*